# FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT F. G. JACOBS
fremsat den 3. maj 1990 *

*Høje Domstol.*

1. I denne sag har Bundesgerichtshof forelagt Domstolen en præjudiciel anmodning i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (herefter benævnt »Bruxelles-konventionen«). Med de to præjudicielle spørgsmål ønskes det afklaret, hvilket fortolkning der bør anlægges af Bruxelles-konventionens artikel 27 i den affattelse af bestemmelsen, der var gældende forud for Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongeriges tiltrædelse af konventionen. Artikel 27 regulerer de tilfælde, hvor retterne i en kontraherende stat ikke kan anerkende retsafgørelser, der er truffet af retter i en anden kontraherende stat. Det første præjudicielle spørgsmål svarer til det spørgsmål, Bundesgerichtshof havde stillet i sag 36/88, som imidlertid blev slettet af Domstolens register, efter at hovedsagen var blevet hævet.

## Sagens faktiske omstændigheder

2. Sagens faktiske omstændigheder er følgende. Den 2. november 1983 indgik et fransk aktieselskab, Isabelle Lancray SA, Neuilly-sur-Seine (herefter benævnt »Lancray SA«) en kontrakt om eneforhandling af selskabets produkter med et tysk kommanditselskab, Peters und Sickert KG, Essen (herefter benævnt »Peters KG«). I henhold til kontrakten skulle parternes indbyrdes forhold være undergivet fransk ret, og værneting i tvistemål skulle være tribunal de commerce, Nanterre. På et senere tidspunkt hævede Lancray SA kontrakten ud fra det synspunkt, at Peters KG ikke længere overholdt den. Under henvisning til Bruxelles-konventionens artikel 24 (hvis affattelse var den samme både før og efter de nævnte staters tiltrædelse) fremsatte Lancray SA derefter for Amtsgericht Essen begæring om nedlæggelse af forbud mod, at Peters KG rådede over nogen af de produkter af mærket Lancray, som var i kommanditselskabets besiddelse. Et forbud i overensstemmelse hermed blev nedlagt den 18. juli 1986. Den 30. juli 1986 anlagde Lancray sag ved tribunal de commerce, Nanterre, med påstand om, at det af Amtsgericht nedlagte forbud opretholdtes samt om yderligere foreløbige forholdsregler. På begæring af Lancray SA fremsendte vedkommende franske myndighed samme dag til præsidenten for Amtsgericht Essen en på fransk affattet stævning, hvorefter Peters KG indkaldtes til at give møde for den franske ret den 18. november 1986. Dokumenterne var ledsaget af en på fransk og engelsk affattet formular, som delvis var udfyldt på fransk, og af en anmodning om, at de blev forkyndt for Peters KG, og at en erklæring om forkyndelsen blev returneret til de franske myndigheder.

3. Den 19. august 1986 blev stævningen og den på engelsk og fransk affattede formular afleveret til en sekretær på Peters KG's kontor. Dokumenterne var ikke ledsaget af en oversættelse til tysk. På et senere tidspunkt fik Peters KG tilsendt endnu en stævning, der var dateret den 19. september 1986 og

* Originalsprog: engelsk.

udfærdiget på fransk. Herved blev Peters KG indkaldt til at give møde for tribunal de commerce, Nanterre, den 16. december 1986.

4. Den 16. oktober 1986 ophævede Landgericht Essen det forbud, Amtsgericht havde nedlagt den 18. juli på begæring af Lancray SA. Peters KG gav tribunal de commerce, Nanterre, meddelelse herom ved skrivelse af 11. november 1986. I samme skrivelse anførte Peters KG, at de tidligere dokumenter i sagen ikke var blevet forskriftsmæssigt forkyndt, da de ikke havde været ledsaget af en oversættelse til tysk. Ironisk nok returnerede tribunal de commerce skrivelsen med opfordring til at fremsende et dokument på fransk.

5. Peters KG gav ikke møde for tribunal de commerce, der den 15. januar 1987 afsagde dom i overensstemmelse med Lancray SA's påstand. Denne dom blev den 9. marts 1987 forkyndt ved aflevering til Peters KG's direktør, der også er selskabsdeltager.

6. Den 6. juli 1987 traf Landgericht Essen afgørelse om, at den af tribunal de commerce, Nanterre, afsagte dom af 15. januar 1987 anerkendtes i Forbundsrepublikken Tyskland, og at dommen på visse punkter kunne tvangsfuldbyrdes. Denne afgørelse indbragte Peters KG for appelinstansen, Oberlandesgericht, som gav Peters KG medhold. Derefter indbragte Lancray SA appelinstansens afgørelse for Bundesgerichtshof, som har forelagt EF-Domstolen to spørgsmål til præjudiciel afgørelse.

7. Under hovedsagen har Peters KG gjort gældende, at den af tribunal de commerce afsagte dom ikke bør anerkendes i Forbundsrepublikken Tyskland, jf. Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 2, hvorefter en retsafgørelse ikke kan anerkendes »såfremt det indledende processkrift i sagen [eller en tilsvarende retsakt] ikke forskriftsmæssigt er blevet forkyndt eller meddelt den udeblevne sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen«. Ordene i parentes blev indføjet i bestemmelsen ved Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongeriges tiltrædelse af konventionen af hensyn til de særlige processuelle regler i de to sidstnævnte stater og for at klargøre, hvilke skriftstykker, der er omfattet af retten til at blive hørt (jf. Schlosser-Rapporten, EFT 1979, C 59, s. 71, 125, 126 og 128).

8. Oberlandesgericht indtog det standpunkt, at selv om stævningen og indkaldelsen til at give møde for tribunal de commerce den 18. november 1986 blev afleveret til Peters KG i så god tid, at det var muligt for selskabet at forberede varetagelsen af sine interesser under sagen, var processkrifterne ikke blevet forkyndt i overensstemmelse med de gældende internationale konventioner om forkyndelse af retslige dokumenter i udlandet, da de ikke var ledsaget af oversættelser til tysk. Endvidere anså Oberlandesgericht sig ikke for kompetent til at anvende de for retten gældende nationale regler om afhjælpning af mangler ved forkyndelsen, da adressaten ikke beherskede det sprog, dokumenterne var affattet på.

**Den præjudicielle forelæggelse**

9. Under behandlingen af appelsagen har Bundesgerichtshof forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Kan en retsafgørelse ikke anerkendes, såfremt det indledende processkrift i sagen ikke er blevet forskriftsmæssigt forkyndt for den udeblevne sagsøgte, men dog er blevet forkyndt for denne i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, jf. konventionens artikel 27, nr. 2, i den tidligere gældende affattelse?

2) Såfremt en retsafgørelse ikke kan anerkendes, fordi det indledende processkrift i sagen, selv om det er blevet forkyndt for den udeblevne sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, dog ikke er blevet forskriftsmæssigt forkyndt, udelukker konventionens artikel 27, nr. 2, i den tidligere gældende affattelse da også en anerkendelse af retsafgørelsen, når lovgivningen i den stat, hvor anerkendelsen gøres gældende, tillader en afhjælpning af forkyndelsesmangelen?«

10. Før jeg går over til at behandle de forelagte spørgsmål, er det nødvendigt at tage stilling til, i hvilken affattelse Bruxelles-konventionen finder anvendelse i hovedsagen. Konventionens oprindelige affattelse blev ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 (herefter benævnt »tiltrædelseskonventionen«) om Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongeriges tiltrædelse. Tiltrædelseskonventionens artikler 34-36 indeholder en række overgangsbestemmelser. Artikel 34, stk. 2, har følgende ordlyd:

»I forholdet mellem de seks stater, der er parter i konventionen af 1968, skal retsafgørelser, som er truffet efter ikrafttrædelsesdatoen for nærværende konvention i sager, der er analgt før dette tidspunkt, dog anerkendes og fuldbyrdes efter bestemmelserne i afsnit III i konventionen af 1968 som ændret«.

11. Blandt Bruxelles-konventionens seks oprindelige kontraherende stater var Frankrig og Forbundsrepublikken Tyskland. For disse to staters vedkommende trådte tiltrædelseskonventionen i kraft den 1. november 1986. Lancray SA anlagde sag ved tribunal de commerce, Nanterre, den 30. juli 1986, og retten afsagde dom den 15. januar 1987. Det ser således ud til — som også Kommissionen har anført — at det er de ændrede bestemmelser om anerkendelse og fuldbyrdelse, der finder anvendelse i den foreliggende sag, og ikke de bestemmelser, der var gældende før tiltrædelsen.

12. Den forelæggende ret har ikke spurgt, hvilken affattelse af Bruxelles-konventionen der finder anvendelse, men materielt blev artikel 27, nr. 2, ikke ændret ved tiltrædelseskonventionen på en måde, der har betydning i den foreliggende sag. Jeg anser det derfor ikke for nødvendigt, at Domstolen nærmere angiver, hvilken affattelse af Bruxelles-konventionen dens afgørelse vedrører. Efter min opfattelse skal de forelagte spørgsmål besvares på samme måde, uanset hvilken affattelse der skal anvendes. I det følgende vil jeg gøre opmærksom på de ændringer, der skete ved tiltrædelseskonventionen, på de punkter hvor det er nødvendigt.

13. Bruxelles-konventionens artikel 27 findes i konventionens afsnit III, der bærer overskriften »Anerkendelse og fuldbyrdelse«. Den almindelige regel om anerkendelse findes i artikel 26, stk. 1, hvorefter »retsafgørelser, der er truffet i en kontraherende stat, skal anerkendes i de øvrige kontraherende stater, uden at der stilles krav om anvendelse af en særlig fremgangsmåde«. Artikel 27 indeholder en undtagelse fra denne almindelige regel. Artiklen opregner en række tilfælde, hvor en ret i en kon-

traherende stat skal (og ikke blot kan) nægte at anerkende en retsafgørelse, der er truffet af en ret i en anden kontraherende stat. I henhold til Bruxelles-konventionens artikel 34 finder artikel 27 også anvendelse på begæringer, som rettes til retterne i en kontraherende stat om *fuldbyrdelse* af en retsafgørelse, som er truffet af en ret i en anden kontraherende stat. I henhold til konventionens artikel 46, nr. 2, skal den part, der søger anerkendelse af en retsafgørelse eller begærer fuldbyrdelse af en retsafgørelse »hvor det drejer sig om en udeblivelsesdom« fremlægge »det originale dokument eller en bekræftet genpart, hvoraf det fremgår, at det indledende processkrift i sagen [eller en tilsvarende retsakt] er blevet forkyndt for eller meddelt den udeblevne part« (ordene i parentes blev indsat ved tiltrædelseskonventionen).

14. Formålet med bestemmelsen i Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 2, er at varetage sagsøgtes rettigheder, jf. også Jenard-Rapporten (EFT 1979, C 59, s. 1, 44). I sag 166/80, Klomps mod Michel, præmis 9 (Sml. 1981, s. 1593) udtalte Domstolen, at bestemmelsen »har til formål at sikre, at en retsafgørelse ikke anerkendes eller fuldbyrdes på grundlag af konventionen, hvis sagsøgte ikke har haft mulighed for at varetage sine interesser under sagen for retten i domsstaten«. Selv om artikel 27 som en undtagelse fra den almindelige bestemmelse i konventionens artikel 26 ikke skal fortolkes udvidende, kan en for snæver fortolkning gøre indgreb i sagsøgtes ret til kontradiktion, jf. Domstolens udtalelser i sag 49/84, Debaecker mod Bouwman, præmis 10 (Sml. 1985, s. 1779) om, at dette ikke ville være en acceptabel måde at opnå formålene med Bruxelles-konventionen på.

15. Bundesgerichtshofs første spørgsmål drejer sig i det væsentlige om, hvorvidt kravene i artikel 27, nr. 2, om, at forkyndelse skal være sket forskriftsmæssigt og rettidigt, begge skal være opfyldt, eller om det første krav ikke længere kan stilles, når det andet krav er opfyldt. Efter bestemmelsens ordlyd er det — i det mindste ud fra den engelske og franske version — klart, at begge krav skal være opfyldt, således at det indledende processkrift i sagen skal være forkyndt såvel forskriftsmæssigt som rettidigt, for at en retsafgørelse i en udeblivelsessag skal kunne anerkendes i en anden kontraherende stat. At dette er den fortolkning, konventionens forfattere har tilsigtet, fremgår også af Jenard-Rapporten (s. 44):

»Er der afsagt en udeblivelsesdom mod sagsøgte i udlandet, yder konventionen ham dobbelt beskyttelse. For det første kræves der en forskriftsmæssig forkyndelse af stævningen... For det andet kan [anerkendelse] nægtes selv ved en forskriftsmæssig [forkyndelse], hvis den ret, for hvilken anerkendelse gøres gældende, fastslår, at stævningen ikke er blevet forkyndt for sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen«.

I sagen Klomps mod Michel, præmis 15, har Domstolen da også anerkendt, at der i artikel 27, nr. 2, opstilles to betingelser, som begge skal være opfyldt, for at en retsafgørelse i en udeblivelsessag kan anerkendes.

16. I en sag som den, der foreligger for Bundesgerichtshof, må anerkendelse således efter min opfattelse nægtes, når det indledende processkrift i sagen ikke er blevet forskriftsmæssigt forkyndt, og dette må gælde, selv om sagsøgte rent faktisk har modtaget processkriftet i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen. Lancray SA har argumenteret for den mod-

satte fortolkning under henvisning til, at det ikke er nødvendigt at stille krav om en forskriftsmæssig forkyndelse, når sagsøgte i hvert fald har haft tilstrækkelig tid til at varetage sine interesser. Denne opfattelse kan vanskeligt forenes med artikel 27, nr. 2's ordlyd i den franske og den engelske version, og den er heller ikke i overensstemmelse hverken med konventionsforfatternes intentioner eller med Domstolens praksis. Den vil også indebære, at kravet om forskriftsmæssig forkyndelse fuldstændig mister sit indhold. Den tyske regering har med rette anført, at hvis Lancray SA's opfattelse blev lagt til grund, ville sagsøgere være fristet til ikke at benytte de sædvanlige fremgangsmåder for forkyndelse af dokumenter, men derimod selv tage ansvaret for at forkynde dem. Dette ville give anledning til betydelig usikkerhed med hensyn til, om dokumenter overhovedet er blevet forkyndt, og derved ville den ensartede anvendelse af konventionens bestemmelser blive bragt i fare. Endvidere ville de sagsøgte — som Kommissionen har anført — kunne være i tvivl om, hvorvidt der var indledt en sag, der kunne føre til en bindende retsafgørelse, og om det derfor var nødvendigt at forberede varetagelsen af interesserne i sagen.

17. Hvordan skal en ret, for hvilken en retsafgørelse, der er truffet i en anden kontraherende stat, søges anerkendt, da afgøre, om det indledende processkrift i sagen er blevet forskriftsmæssigt forkyndt. I artikel IV, stk. 1, i protokollen til Bruxelles-konventionen hedder det, at »de inden- og udenretslige dokumenter, der udfærdiges inden for en kontraherende stats område, og som skal meddeles eller forkyndes for personer, der befinder sig inden for en anden kontraherende stats område, skal fremsendes i overensstemmelse med de fremgangsmåder, der er fastsat ved konventioner eller aftaler indgået mellem de kontraherende stater«. Jenard-Rapporten er endnu tydeligere, idet det vedrørende artikel 27, nr. 2, udtales, at »... domsstatens nationale lovgivning og de internationale konventioner om forkyndelse af retlige processkrifter [finder] anvendelse« (s. 44). En tilsvarende udtalelse findes i Klomps mod Michel-sagen, hvor Domstolen i præmis 15 udtalte, at dette spørgsmål skal løses »på grundlag af domsstatens lovgivning og de konventioner, som denne stat er bundet af med hensyn til forkyndelser og meddelelser« i udlandet.

18. I tilfælde, hvor en sagsøgt, der har bopæl i én kontraherende stat, sagsøges ved en ret i en anden kontraherende stat, men ikke giver møde, vil den ret, der træffer afgørelsen, have taget stilling til tilsvarende spørgsmål, jf. Bruxelles-konventionens artikel 20, stk. 2 og 3. I den foreliggende sag synes det at være artikel 20, stk. 3, der er relevant. I dette stykke bestemmes det, at såfremt det indledende processkrift i sagen skal fremsendes i medfør af Haager-konventionen af 15. november 1965 om forkyndelse i udlandet af retslige og udenretslige dokumenter i sager om civile eller kommercielle spørgsmål, finder Haager-konventionens artikel 15 anvendelse. Den forelæggende ret har fundet, at sagen er omfattet af Haager-konventionen. I Haager-konventionens artikel 15 bestemmes det, at når en stævning eller en tilsvarende dokument har skullet sendes til udlandet med henblik på forkyndelse, og sagsøgte ikke er mødt, må dommeren ikke afgøre sagen, før det er fastslået, at dokumentet er forkyndt for eller afleveret til sagsøgte ved anvendelse af nærmere bestemte fremgangsmåder, og at dokumentet er blevet forkyndt eller afleveret i så god tid, at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser

under sagen. En kontraherende stat har dog adgang til at erklære, at dommeren kan afgøre sagen, selv om erklæring om forkyndelse eller aflevering ikke er modtaget, hvis en række betingelser er opfyldt. Disse betingelser angår den måde, hvorpå dokumentet er blevet fremsendt, det tidsrum der er forløbet siden fremsendelsen og de forsøg, der er blevet gjort for at opnå en erklæring om forkyndelse eller aflevering gennem de kompetente myndigheder i modtagerstaten.

19. Det forhold, at den domstol, der har afsagt dommen — under omstændigheder som dem, der foreligger i denne sag — vil have taget stilling til, om det indledende processkrift i sagen, er blevet forkyndt for sagsøgte, fritager dog ikke den ret, for hvilken anerkendelse begæres, fra dens forpligtelse til i henhold til artikel 27, nr. 2, selv at tage stilling til dette spørgsmål. Dette fremhævede Domstolen i sag 228/81, Pendy Plastic mod Pluspunkt (Sml. 1982, s. 2723), der drejede sig om såvel anerkendelse som fuldbyrdelse. Som Domstolen anførte i dommens præmis 8, og som jeg allerede har omtalt, finder artikel 27 anvendelse på begge forhold. I Pendy Plastic-sagen udtalte Domstolen:

»Bruxelles-konventionens bestemmelser skal uden at harmonisere medlemsstaternes forskellige ordninger vedrørende forkyndelse af retslige dokumenter i udlandet sikre en effektiv beskyttelse af sagsøgtes rettigheder. Af hensyn til denne sikring er prøvelsen af, at det indledende processkrift i sagen er forskriftsmæssigt forkyndt, betroet såvel retten i domsstaten som domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten. Det med Bruxelles-konventionens artikel 27 forfulgte formål kræver følgelig, at domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten foretager den i artikel 27, andet afsnit, foreskrevne efterprøvelse, uanset hvilken afgørelse retten i domsstaten måtte have truffet i henhold til artikel 20, andet og tredje afsnit« (præmis 13).

20. Efter min opfattelse giver de principper, der blev anvendt i de nævnte sager, tilstrækkelig vejledning til, at det andet spørgsmål, der er forelagt af den nationale domstol, kan besvares. Spørgsmålet går i det væsentlige ud på, om en domstol skal nægte at anerkende en retsafgørelse, der er truffet i en anden kontraherende stat, når det indledende processkrift i sagen, selv om sagsøgte har modtaget det rettidigt, dog ikke er blevet forskriftsmæssigt forkyndt, uanset at det i henhold til lovgivningen i den stat, hvor anerkendelse gøres gældende, er muligt at afhjælpe en mangel ved forkyndelsen.

21. Efter min opfattelse må dette spørgsmål besvares bekræftende, men med forbehold. De regler, der skal anvendes ved afgørelsen af, om det indledende processkrift i sagen er blevet forskriftsmæssigt forkyndt, er, som jeg allerede har nævnt, reglerne i domsstaten, herunder bestemmelserne i de internationale konventioner om forkyndelse, som måtte være i kraft i domsstaten. Som Kommissionen har anført, er det kun hvis *domsstatens regler* (som gennem en henvisning kan omfatte de regler, der gælder i den stat, hvor anerkendelse begæres) tillader en afhjælpning af forkyndelsesmangelen, at det indledende processkrift kan anses for at være blevet forskriftsmæssigt forkyndt i artikel 27, nr. 2's forstand. Hvis dette ikke blev antaget, ville resultatet — i tilfælde, hvor anerkendelse gøres gældende i flere kontraherende stater — kunne afhænge af national ret i hver enkelt af disse stater, hvorved den ensartede anvendelse af artikel 27, nr. 2, ville blive bragt i fare.

22. Den franske regering har opfordret Domstolen til at tage stilling til, om det ind-

ledende processkrift i den sag, der er tale om, rent faktisk ikke var blevet forskriftsmæssigt forkyndt. Efter min opfattelse skal de forelagte spørgsmål imidlertid besvares ud fra den antagelse, at det indledende processkrift i sagen ikke blev forskriftsmæssigt forkyndt. Det tilkommer ikke Domstolen i en præjudiciel sag at undersøge, om dette var tilfældet under de konkrete omstændigheder i den sag, der verserer for Bundesgerichtshof. Det må være de nationale domstole, der skal afgøre, om processkriftet rent faktisk blev forskriftsmæssigt forkyndt.

23. Resultatet er uheldigt for Lancray SA, som — tilsyneladende uden egen skyld — kan være ude af stand til at opnå anerkendelse af en dom over en sagsøgt, hvis stilling under en processuel synsvinkel ikke synes at være særlig velunderbygget. Jeg mener imidlertid, at Domstolens praksis og konventionsforfatternes hensigt er klar. Sagen fremhæver behovet for, at de, der er ansvarlige for forkyndelse af retslige dokumenter i udlandet, drager omsorg for, at de gældende regler overholdes nøje.

## Forslag til afgørelse

24. På denne baggrund foreslår jeg, at de af Bundesgerichtshof forelagte spørgsmål besvares som følger:

»1) Bruxelles-konventionens artikel 27, nr. 2, er til hinder for, at en ret i en kontraherende stat anerkender en retsafgørelse, der er truffet i en anden kontraherende stat, når det indledende processkrift i sagen eller en tilsvarende retsakt ikke forskriftsmæssigt er blevet forkyndt for eller meddelt den udeblevne sagsøgte, men processkriftet dog er modtaget af sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen.

2) Ved afgørelsen af, om det indledende processskrift i sagen eller en tilsvarende retsakt er blevet forskriftsmæssigt forkyndt for sagsøgte, jf. Bruxelles-konventionens artikel 27, nr. 2, skal en ret i en kontraherende stat, for hvilken anerkendelse af en retsafgørelse, der er truffet i en anden kontraherende stat, gøres gældende, anvende de nationale retsregler i sidstnævnte stat, herunder de bestemmelser i internationale konventioner om forkyndelse af dokumenter i udlandet, som er gældende i den pågældende stat. En ret i den førstnævnte stat kan kun afhjælpe mangler ved forkyndelsen, hvis der er adgang hertil i henhold til de nævnte bestemmelser«.